

POSTANOWIENIE

Dnia 6 marca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Myszka

w sprawie z wniosku J. M.
przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
o ustalenie ubezpieczenia społecznego rolników,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 6 marca 2019 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawczynie od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 10 października 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 10 października 2017 r. oddalił apelację odwołującej się J. M. od wyroku Sądu Okręgowego w G. VII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 11 stycznia 2017 r. oddalającego jej odwołanie od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 19 sierpnia 2019 r. stwierdzającej ustanie jej ubezpieczenia społecznego rolników w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego oraz emerytalno-rentowego od 3 stycznia 2001 r.

Sądy obydwu instancji uznały odwołanie za nieuzasadnione, argumentując, że odwołująca się nie spełniła warunku objęcia ubezpieczeniem społecznym rolników, ponieważ nigdy nie prowadziła działalności rolniczej, chociażby w postaci zarządzania gospodarstwem rolnym czy dzierżawionymi gruntami. Sama przyznał,

że grunty, które wdzierzała w 2001 r. leżą odłogiem, nigdy ich nie uprawiała i nie osiągała żadnego dochodu. Jej źródłem utrzymania była od 1998 r. działalność gospodarcza - prowadzenie salonu fryzjersko-kosmetycznego w G. oraz sezonowo baru w J., tym samym podlegała ubezpieczeniom społecznym na ogólnych zasadach w tytułu działalności pozarolniczej. Odnosząc się do przedawnienia należności składowych Sąd drugiej instancji wskazał, że upływ terminu przedawnienia składek nie stanowi normatywnej ani faktycznej przeszkody w ustaleniu przez organ rentowy, że konkretna osoba w przeszłości podlegała ubezpieczeniom społecznym, choćby jako płatnik nie odprowadziła należnych składek i których już nie odprowadzi z uwagi na ich przedawnienie, ponieważ organ rentowy dysponuje w każdym czasie jest uprawniony do wydania deklaratoryjnej decyzji stwierdzającej istnienie lub nieistnienie obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym.

W skardze kasacyjnej odwołująca się zarzuciła naruszenie art. 41b ust. 1 i art. 52 ust. 1. ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 2336 ze zm. - dalej u. u.s.r.) w związku art. 83a ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1778 ze zm. - dalej ustawa systemowa) oraz art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przez wydanie decyzji o ustaniu ubezpieczenia społecznego rolników pomimo przedawnienia płatności składek i roszczenia o zwrot nadpłaconych składek.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca sformułowała zagadnienie prawne, „czy w przypadku przedawnienia terminu płatności bądź terminu zwrotu należności składowych możliwe jest wydanie decyzji dotyczącej podleganiu ubezpieczeniu społecznemu rolników”, wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji i rozstrzygnięcia o kosztów procesu za „dotychczasowe instancje”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługiwała na przyjęcie do merytorycznego rozpoznania. Warunkiem skuteczności wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w związku z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego jest przedstawienie problemu o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym orzecznictwie i wymagającego pogłębionej wykładni. Takim problemem prawnym jest zagadnienie, które wiąże się z określonymi przepisami prawa materialnego lub procesowego, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia konkretnej sprawy, lecz także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Przedstawienie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o merytoryczne rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez sformułowanie problemu prawnego wymagającego rozstrzygnięcia, określenie przepisów prawa, w związku z którymi powstało, i powołanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wtedy Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” i to „istotnym” (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 września 2014 r., I CSK 729/13, LEX nr 1532950; z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307). Ponadto, istotne zagadnienie prawne oraz potrzeba wykładni przepisów nie występują, jeżeli Sąd Najwyższy w określonej kwestii wyraził pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 1652383; z 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, LEX nr 523522 oraz z 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka z 2003 r., nr 13, poz. 5).

Skarżąca nie sformułowała zagadnienia odpowiadającego takim wymaganiom już dlatego, że rozminięła się z istotnymi i miarodajnymi ustaleniami faktycznymi stanowiących podstawę zaskarżonego wyroku, z których wynikało, że od września 1998 r. prowadziła działalność gospodarczą i nie przerwała jej wykonywania w okresach, w których dzierżawiła gospodarstwo rolne, którego nie prowadziła, bo nie uprawiała ani nie czerpała z niego korzyści. Z samego faktu posiadania gospodarstwa nie nabywa się uprawnień do podlegania ubezpieczeniom społecznym rolników bez rzeczywistego prowadzenia działalności rolniczej, zwłaszcza gdy odłogowane dzierżawione gospodarstwo rolne miało

intencyjnie służyć jako wyłącznie deklarowany, tyle że bezpodstawny tytuł podlegania rolniczym ubezpieczeniom społecznym z niższym obowiązkiem składkowym w porównaniu do obowiązku opłacania składek z nieprzerwanie kontynuowanej działalności pozarolniczej. Bez spełnienia koniecznego warunku prowadzenia działalności rolniczej sporny tytuł podlegania rolniczym ubezpieczeniom społecznym nie powstaje, co wymagało jego negatywnego skorygowania w zaskarżonej decyzji rolniczego organu rentowego, bez względu na to, czy doszło do przedawnienia terminu zwrotu nienależnie opłaconych składek z tego nieistniejącego tytułu.

W odniesieniu do sformułowanego zagadnienia prawnego trzeba wskazać, że nie ma materialnoprawnych ani procesowych przeszkód w zanegowaniu przez organ rentowy nieistniejącego od samego początku wyłącznie deklarowanego tytułu podlegania rolniczym ubezpieczeniom społecznym za okresy wsteczne także w razie przedawnienia płatności lub terminu zwrotu bezpodstawnie, tj. nienależnie opłaconych składek z negatywnie zweryfikowanego, tj. nieistniejącego tytułu podlegania rolniczym ubezpieczeniom społecznym. W utrwalonej judykaturze Sądu Najwyższego przyjęto, że co do zasady dopuszczalne jest ustalenie lub zweryfikowanie w decyzji organu rentowego spornego podlegania ubezpieczeniom społecznym (emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu) osoby, choćby należności z tytułu składek na takie ubezpieczenia uległy przedawnieniu przed wydaniem decyzji (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 lutego 2017 r., II UK 708/15, M.P.Pr. z 2017 r., nr 5, s. 271-274). Także z przekonujących motywów uchwały Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2016 r., (III UZP 8/16, OSNP 2016 nr 12, poz. 153) wynika, że należy odróżnić obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym od obowiązku zapłaty składek na te ubezpieczenia, choć pozostają one ze sobą we wzajemnej relacji. Obowiązek podlegania lub niepodlegania ubezpieczeniom społecznym cechuje nadrzędność względem obowiązku zapłaty składek (obowiązku składkowego), co oznacza, że obowiązek składkowy ma charakter pochodny (wtórny) wobec obowiązku podlegania lub niepodlegania spornym ubezpieczeniom społecznym, ponieważ obowiązek składkowy istnieje (może istnieć) tylko wtedy, gdy istnieje obowiązek ubezpieczeń społecznych (obowiązek podlegania tym ubezpieczeniom). W sytuacji, gdy obowiązek

ubezpieczeń społecznych nie istniał w spornym przedziale czasu, a za ten okres płatnik opłacił składki, to zapłacone składki były świadczeniami nienależnymi („nadpłaconymi”), w związku z czym mogą być przez organ rentowy zaliczone na poczet innych (wymagalnych, bądź przyszłych) należności składkowych, albo powinny być zwrócone za okres nieprzedawniony, z ryzykiem skarżącej nieodzyskania przedawnionego zwrotu składek, które opłaciła bez podstawy prawnej z nieistniejącego, bo bezpodstawnie i bezzasadnie deklarowanego tytułu rolniczych ubezpieczeń społecznych.

Powyższe oznaczało, że oczywiście bezzasadna skarga kasacyjna nie spełniła warunków wymaganych do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania, przeto Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c.